

Temsil, katılım, demokrasi ve seçimler

Parlamentodaki temsilcilerimizin, hangi partiden olursa olsun kendi habitatıyla ilgilenerek katılımcı bir demokrasiyi geliştirebilmesi için ne yapacağını bilmek yurttaş bakımından önemli.

Akın Ataüz

15/04/2023

Yaklaşan seçimler giderek, toplumun bütün dikkatinin nerdeyse tek bir noktaya/ tek bir amaca yönelmesine neden oluyor. Cumhurbaşkanlığı seçimini bir yana bırakacak olursak meclisin yenilenecek olması, bizi yine temsili demokrasinin nitelikleri (eğer kendi bütünlüğü içinde ve kapsamlı bir teorisi olduğunu söyleyemiyorsak) ve katılımcı demokrasinin temsili demokrasiyle birlikte daha gelişmiş ve demokratik ilişkilerinin nasıl geliştirilebileceği sorusuna getiriyor.

Parlamentodaki temsilin her parti için coğrafi bir temeli bulunuyor. Milletvekilleri, yasaya göre, bütün ülkeyi ve bütün toplumu ilgilendiren sorunlar üzerinde tartışmak ve kararlar üretmek üzere orada bulunuyorlar. İşlevin bu biçimde tanımını “merkeziyetçi” olarak niteleyebiliriz.

Oysa her milletvekili, ülkenin bir yerinden bir kentinden, bir bölgesinden ya da yöresinden seçiliyor. Coğrafi olarak her yerin kendi nitelikleri, gelişmişlik düzeyi, toplumun yerel bir kültürü ve bütün bunlara göre farklı gereksinimleri var. Milletvekilleri, temsil ettikleri coğrafyanın/ toplum kesiminin sesi olmalı, onun ihtiyaçlarını da dile getirebilmeli. Bakış açısının odağında bu yaklaşım olmalı. İşlevin bu biçimde

nitelenmesini de (şimdilik daha iyi bir terim bulamadığımız için) “adem-i merkezîyetçi” ya da merkezden uzak temsil olarak adlandırıyoruz.

Aşırı merkezileşmeye karşı direniş noktaları

Ekolojik bakış açısının, her yerin/ coğrafyanın, habitatların özelliklerine göre çok farklı varoluş ve yaşam biçimlerinin farklı tutumlara ve hatta korunması gereken habitatların, farklı duyarlıklara, gereksinimi var. Genel/ toptan kararlar hiçbir zaman gereken incelikleri ve ayrıntıları taşımaz ve yerel özelliklerle ve ihtiyaçlarla uyuşmaz. Ülkesel-merkezîyetçi bakış açısının politikaları sürekli olarak ekolojik dengeleri yıpratır ve bozar. Politik tutum genelleştikçe ve küreselleştikçe ekolojik yaşam üzerindeki baskılar daha da artar.

Diğer yandan milletvekillerinin her iki işlevi birlikte yerine getirdikleri, kendilerinin veya partilerinin politika yapma anlayışına göre bir dengeyi gözettiği de iddia edilebilir. Ancak **Türkiye**'deki genel eğilimin her zaman merkezîyetçilikten yana olduğunu yüz yıllık deneyimden biliyoruz. Ancak burada bütün sorumluluğu milletvekillerine yani yasama organının üyelerine yüklemek de haklı bir tutum olmayacak. Yasama organı, ülkeyi yöneten güçlerden sadece biridir. Merkezîyetçiliği asıl kuran ve uygulayan birim yürütme erkidir ve bu erk her zaman katı bir tutumla uygulanır. Özellikle yürütme, yerleri ve her birinin özgün ve farklı olan gereksinimlerini, orada yaşayan topluluklarının kendi habitatlarıyla uyum sürecinde geliştirmiş oldukları yerel özellikleri/ kültürü görmeyi asla istemez. Alt toplulukları, insanları, farklı nitelikleri değil, toplamın ortalaması olduğunu iddia ettiği tek bir (varsayılan) homojeniteyi görmek ister. Türkiye'de, yürütmenin sahiplendiği kuram her zaman böyle biçimlenmiş ve uygulanmıştır.

Ancak yukarıda anlatılanlar, elbette olduğunu varsaydığımız demokratik ama “merkeziyetçi” modele göre geçerlidir. İçinde bulunduğumuz “cumhurbaşkanlığı” yönetim sistemine göre bu anlayış daha da merkezileşmiş, artık bir erkler ayrılığı bile kalmamış ve her türlü erk tek bir elde toplanmış durumdadır. Bu aşırı yoğunlaşmış merkeziyetçi tutum nedeniyle ülkenin her yanında/ kırlarında ve kentlerinde, yerel ekolojik kırıma ve dengesizliklere karşı bir direniş örgütlenmekte... Üstelik bu merkeziyetçiliği, kapitalizmin çok daha küreselleşmiş ve gezegenin bütününe yok edebilecek bir gelişme aşamasında olduğu bir dönemde yaşıyoruz.

Vekillerin yerelle ilişkisi

Böyle bakıldığında, içinde bulunduğumuz sistematik ekolojik yıkıma karşı koruma ve onarım programlarının da yine küresel-merkezi politikalarla başlayarak giderek yerelleşen bir özellik taşıması gerekecektir. Böyle baktığımızda merkezci ve merkezci olmayan yaklaşımların birlikte kullanılabileceğini, asıl önemli olanın politikaların içerikleriyle/ nitelikleriyle ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda yukarıdaki tartışmaya içerikle veya temel odak noktalarının tanımına dair bir boyut eklemek gerekecektir.

Yeniden Türkiye'deki seçim dönemine gelecek olursak, parlamentodaki milletvekillerinin geliştireceği tartışmanın ve kararların yerel/ kendi ait oldukları habitatın çıkarlarına ve taleplerine uygun, ama aynı zamanda diğer yerelliklerle çatışmayan veya onların yerelliklerini koruyabilmelerine zarar vermeyen bir nitelikte olmasını sağlamamız gerekecektir. Bu adem-i merkezîyetçi yaklaşımın ülkesel düzeyde işleyebilmesi ve bütün ülke için olumlu sonuçlar sergileyebilmesi ancak demokrasinin varlığına ve tanımına/ kurallarına uygun işleyişine bağlı olacaktır.

Adem-i merkezîyetçi politikaları benimsemiş olsa da milletvekillerinin parlamentoda, seçildikleri illerin/ yörenin ya da ekolojik bölgenin, yerel toplumun çıkarlarını savunmada bunu nasıl yapacaklarını yurttaşların önceden bilmesi gereklidir. Yurttaşlar olarak seçim yaparken seçilecek milletvekilinin ve bağlı olduğu partinin bu temel özelliğinin dikkate alması gerekecektir. Kendi yerel habitatını ve yerel toplumunu merkezîyetçi bakış açısına ve merkezi geleneğe karşı korumak uğruna mücadelede bugüne kadar genellikle Kürt bölgelerinden gelen milletvekilleri başarılı oldular. Bunun temelinde elbette Kürt toplumunun merkezîyetçi yönetimin sistematik ayrımcı politikalarına hedef olmaları vardı.

Sorumluluk kime?

Artık bütün milletvekillerinin kendilerini seçen yerel topluma karşı sorumlu olduklarını ve sadece merkezîyetçi bakış açısına göre düzenlenmiş, bazı durumlarda küresel çıkarlara bağlanmış genel/ ülkesel kararlar üretmekle yetinemeyecekleri/ yetinmemeleri gerektiği bilgisiyle davranmalarını bekliyoruz. Politikacıların bunu anlamaları, kendilerini seçen yurttaşların bu talebi dile getirme biçimlerine, sıklığına ve yoğunluğuna bağlıdır. Eğer temsili demokrasiyi yeterli görmüyor ve katılımcı bir demokrasinin gelişmesini istiyorsak ve hala temsili demokrasinin genel kalıpları içinde davranmak durumundaysak yurttaşlar olarak milletvekillerine bunu anlatabiliriz.

Parlamentoya gönderilecek her temsilci seçildiği yerin/ bölgenin ekolojik-kamusal çıkarlarının ve yerel toplumunun ve yerel kültürel özelliklerinin, merkezi bir tutum tarafından önlenmesine karşı görevli olmalıdır. Yoğun ve sistematik bir ayrımcılığa uğradıkları için Kürt bölgelerinden gelen temsilciler, ötekileştirilenlerin yerel hakları savunmakta ustalaştılar. Ancak bunu giderek her milletvekilinden istememiz gerektiğini, özellikle yerel ekolojik sorunların, özel habitatların buna ihtiyacının arttığını biliyoruz. Beri yandan birçok milletvekilinin bu yerel özelliklerin ve kaynakların sömürülmesini kolaylaştırmak için yerel bilgiyi merkeziyetçi politikalara dönüştürmek amacıyla kullandığını da biliyoruz.

Yurttaşlar olarak bu aşamada yapabileceğimiz, yöremizden seçilmek isteyen milletvekillerine ve partilerine yerel özellikleri ve kaynakları/ kültürü ve bunlara dair sorunları nasıl ele alacaklarını sormak olmalıdır. Biliyoruz ki, parlamentoda merkeziyetçilikle merkeziyetçiliğe karşı tutumlar arasında bugüne kadar bir denge olmadı. Yerel ekolojik ve toplumsal durumu ve sorunları özel olarak gözetmeyi/ dikkate almayı önceleyen politikalar, geliştirilmedi.

Kentlerde ve özellikle metropoliten kentlerde bir milletvekili yerel sorunları bilmek ve gündemleştirmek için neler yapmalı/ yapabilir, henüz bilmiyoruz. Milletvekili adaylarının kendi habitatları (yerel topluluk ve ekolojik durumun bütünü) için politikaları katılımcı bir biçimde geliştirebilmek üzere ne tür arayışlar içinde olduklarını yurttaşlar olarak bilmek isteyebiliriz. Bilmeliyiz.

Parlamentodaki temsilcilerimizin, hangi partiden olursa olsun kendi habitatıyla ilgilenerek katılımcı bir demokrasiyi geliştirebilmesi için ne yapacağını bilmek yurttaş bakımından önemli. Merkeziyetçiliğin gücünü kırmak, yerelleşmek ve katılımcı demokrasiyi geliştirmek için buna ihtiyacımız var.

Akin Atauz